

Бранко Р. Стојановић
Београд

УДК 821.163.41.09 Ковачевић М.
DOI 10.46793/Uzdanica20.1.293S
Примљен: 24. фебруар 2023.
Прихваћен: 26. мај 2023.

УЗОРНО О НАУЧНОМ ПИСМУ МИЛОША КОВАЧЕВИЋА

(Милка Николић, *Научно сиваралашиво Милоша Ковачевића*, Крагујевац,
ФИЛУМ, 2022, 450 стр.)

Укратко сам написао приказ о студији Милке Николић о научном стваралаштву Милоша Ковачевића и о његовим књигама, 37 их је на броју; у том тексту саопштио сам основне судове, боље рећи – утиске о овој, по свему, узорној и убедљиво писаној монографији. Можда сам ту, у тој најкраћој информативној форми, уместо расправљања и цитирања студије Милке Николић, више прибегав(а)о изрицању аксиолошких судова, које би тек ваљало доказати.¹

Монографија (лингвистичка студија) *Научно сиваралашиво Милоша Ковачевића* Милке Николић, на 450 страница текста, уз *Библиографију сиваралашива Милоша Ковачевића* и текстове *Библиографија рецејцијских џексцова*, резимеа на енглеском *Scientific creativity of Milos Kovacevic*, *Библиографске најомене и белешке* и *Погаџи² о ауџору*, представља прво целовито научно дело о овоме лингвисти.

Композиционо, студија има седам (основних) делова: I (*Увод*), II (*Ауџорецејџија*), III (*Књиџе*), IV (*Уџбениџи*), V (*Рецејџија*), VI (*Параџиџма*), VII (*Закључак*), али уз та основна поглавља пописани су и *Извори*, *Лиџераџура*, *Библиографија сиваралашива Милоша Ковачевића*, *Библиографија рецејџијских џексцова*, *Scientific creativity of Milos Kovacevic*, *Библиографска најомена* и *Погаџи о ауџору*. Свако поглавље има и уводне напомене.

„Ко пише много, не пише класично”, давно је написао Антун Густав Матош (1873–1914). Међутим, та изрека, кад се односи на књижевност и књижевну критику несумњиво тачна, као да не важи за проф. др Милоша Ко-

¹ Текст „Научни рукопис и портрет Милоша Ковачевића” објављен у *Новој Зори*, бр. 77–78, Билећа – Гацко, 2023.

² Смента ми реч *џодаџи*, она, више и пре, припада куријалном стилу.

вачевића: он пише, перифразно речено, више од својих колега са факултета, али сви његови текстови (расправе, огледи и књиге) спадају у науку или, како би написала Милка Николић, аутор(ка) ове монографије, у једном од поглавља књиге: „Овај лингвиста је засновао и током више деценија градио научни концепт настојећи да иницира: (1) (пре)испитивање ранијих научних резултата; (2) проширивање истраживачког корпуса помоћу савремених видова веома разнолике употребе језика; (3) укључивање савремених стилистичких и општелингвистичких научних достигнућа у србистику.”³

И поред тога што монографија *Научно стваралаштво Милоша Ковачевића* има доста „цитатолошке ерудиције” и *наизглед* екстензивног цитирања, она је колико информативна толико и запамтљива јер је писана ’питомим’ језиком и стилем, који као да настоји да искорачи из досадног научног катехизиса. И када се учини да се Милка Николић, по провереном професорском обичају и навади, скрива иза ставова других, онда, у многим поглављима, полако али сигурно, почиње да се помаља њезин прави стваралачки лик. Потврду за ову оцену лако ће пронаћи сваки читалац ове студије.

Наиме, Милка Николић не губи висок процењивачки критеријум иако га не истиче у први план. Јер кад се узме у обзир да је од свих Ковачевићевих лингвистичких, полемичких и других књига (укупно, чини нам се, 37) на горњу полицу своје витрине – што би, некад у Сарајеву, на једној промоцији, рекао Ђамил Сијарић (1913–1989) ставила дванаестак ауторових књига, онда се лако може закључити о колико високим критеријумима је реч. А пошто и Хомер понекад задрема, и Милка Николић ту и тамо, кад је понесе и грађа и кад јој се отме формулација, употребљава и покоју – да не кажемо: некритеријалну, него више есејистичку/описну реч (као што је придев *занимљив* за наше текстове о Ковачевићевим књигама.) Будући да немам ништа против све и да је написала неку другу примедбу о ономе што сам ја нашкрабао, примедба о „некритеријалности” појединих речи у овој књизи, више се односи на текст књиге Милке Николић него на моју евентуалну осетљивост на критику, јер критика и критичари ову реч (*занимљив*) употребљавају кад хоће нешто да похвале, али се иза те речи не види / не зна зашто је неки текст и занимљив. (У Сарајево смо, седамдесетих и осамдесетих година прошлога, XX века, тој и таквој оцени прибегавали кад, као критичари, немамо богзна шта похвално да кажемо о неком писцу и књизи.)

Елем, и Милош Ковачевић и Милка Николић су доктори лингвистичких наука и професори универзитета; и ја читам, вреднујем и уважавам и оно што они пишу и како пишу. Понекад (и у понечему) се не слажем *не са њима* *нећо са универзитетским катехизисом*, јер – парафразирам неког мудраца – кад три човека о једној ствари мисле исто, двојица (од њих) не мисле ништа.

³ Видети: Милка Николић, *Научно стваралаштво Милоша Ковачевића*, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац, 2022, стр. 269.

А ја, можда и због тога што сам окончао (како се то данас каже) основне студије, будући да пишем критику (књижевности, језика, уџбеника...), упркос *и ѿлемичкој вокацији*, и не покушавам да умањим доприносе Милоша Ковачевића нити Милке Николић.

Приређујући оне две библиографије (стр. 323–441), Милка Николић је пажљиво прочитала све оно што је о Ковачевићу написано, и према томе се аксиолошки одредила. Са њезиним ставовима и оценама, понекад и у понечему, и не се морамо сложити, мада јој *и ѿага* ваља признати да је врло зналачки и вешто изабрала цитате који иду у прилог њеним тезама, док је према неким другим цитатима, не наводећи их, заузела критички став. У књигу је, тако, уграђена и једна имплицитна полемика, и она је, чини се, баш и стога делотворнија.

Из тих библиографија, које су урађене професионално, види се да су Ковачевићева лингвистика, публицистика, уџбеници (коауторство), текстови и студије наилазили на импресиван одзив. Али никада и онолики какве његове књиге заслужују.

У збиру свих текстова очигледно је се да су о научном и другом делу Милоша Ковачевића жене – професори универзитета и научници, да их не набрајамо, написале најосетљивије, најлепше, можда и најбоље текстове. Не само због родне равноправности, и ја пишем да имају више укуса од мушког дела читатељства. Да немају, не би писале о Ковачевићевим књигама.

У наслову књиге Милке Николић вишесмислена је реч *сѿваралашѿво*, јер синтагма „научно стваралаштво” као да је, помало, антитетичко-оксиморонска, као да подразумева да Милош Ковачевић *и сѿвара* док пише или како *и ре-креира*, што је – апсолутно тачно. Јер да нема (научне) имагинације колико и знања, читали бисмо исто тако научне само досадне књиге и радове, осуђене на заборав. Ако свему томе додамо и низ других, стваралаштву сродних активности Милоша Ковачевића, у које би ишло и уређивање научних и књижевних часописа, учествовање на научним и књижевним скуповима, онда је јасно зашто монографију Милке Николић о научном стваралаштву Милоша Ковачевића сматрамо значајном, и то не само по томе што је то прва књига о Ковачевићу као научнику, већ пре свега и само због тога што је добро написана.

Речју, обрадовао сам се и уживао читајући студију/монографију *Научно сѿваралашѿво Милоша Ковачевића* Милке Николић. Овом монографијом Милка Николић *живоме* Ковачевићу одала је признање за доприносе нашој лингвистици, о чему је аутор(ка) понешто рекла и у *Уводу*.

И мада о томе, при представљању нових књига, више нико и не пише, ваља рећи да је књига Милке Николић о научном стварању Милоша Ковачевића не само композиционо већ и графички семиотизована: са 'мозаика' њене насловне стране, а мозаик, нимало случајно, чине ћириличка слова, гледа нас Ковачевић. Свако поглавље књиге почиње исто, почиње идентич-

ним (под)одељком: „Уводне напомене”, тако да оно подсећа на музичко компоновање, на некакав рефрен.

И као што Милка Николић пише о Ковачевићевој књизи *Како и зашто (не) њисајши овако* (Прометеј, Нови Сад, 2019, стр. 193) да сви у ту књигу увршћени текстови „припадају жанру строго научног (академског) подстила”, тако бисмо и ми могли написати да ова монографија, која, с обзиром на Ковачевићево обимом повелико научно дело, а посебно с обзиром на научну утемељеност тог дела, представља солидан увод у читање Ковачевићих граматичких и стилистичких списа, и то сјајан увод.

И, уместо закључка, да окончачмо цитирајући реченицу из ове студије: „Сасвим је очекивано да најновије синтаксичке радове Милоша Ковачевића одликује ниво нијансирања (пот)критеријума у разматрањима и објашњењима принципа по којима функционишу подсистеми српског синтаксичког система” (197). У једном ранијем тексту ми смо ово „нијансирање (пот)критеријума” једноставно назвали „цепање (научне) длаке начетворо”.

И није реч само о синтаксичком, него и стилистичком систему. Овим речима, које, на неки начин, припадају и Милки Николић, завршавамо наш осврт, очекујући да свој суд о књизи да научна критика.